

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel,
— — — egy évre 2 koronát fizetnek. — — — —

~ ~ ~

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnok-
hoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések ju-
tányos árban felvételnek. — Kéziratok nem
adatnak vissza. — — — —

Elnöki meghívó

a Dávid Ferencz Egylet XX. közgyűlésére.

A Dávid Ferencz Egylet tagjait van szerencsém meghívni ezúttal XX-ik közgyűlésünkre *Kolozsvárra*, október 29-re. Ohajtanám, hogy kedves tagtársaim vegyék fontolóra ez év nagy jelentőségét és jelenjenek meg minél teljesebb számmal. A fiók-egyletek sziveskedjenek évi *jelentésöket* és *számadásokat* rövid idő alatt beküldeni. Közgyűlésünkön mindenik fiók-egyletből egy képviselő fog rövid beszédet tartani, s így élő szóban fog összeolvadni a husz éves egyletnek mindenik hajtása. Alapszabályaink revisio alá fognak vétetni, s tájékozni fogjuk magunkat további teendőink felől.

Kérve kérem mindenik tagtársamat, küldjék be tagdíjartozásait azonnal és emlékezzenek meg a szegények perselyalapjáról.

Abban a reményben, hogy népes gyűlésen fogunk találkozni, maradok

szívélyes üdvözlettel

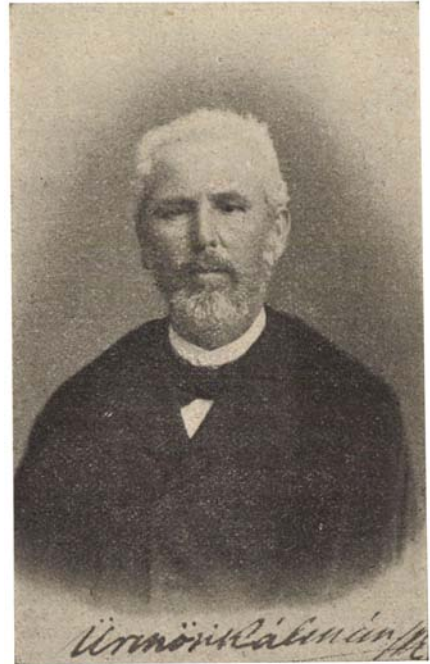
Báró Petrichevich Horváth Kálmán,
a D. F. E. elnöke.

Ürmösi Kálmán.

Ürmösi Kálmán kit a szentgericzei egyházközségben »nagy pap«-nak hívnak, méltó e nevezetre. Több mint 30 esztendeje, szívvel, lélekkel, valódi odaadással hirdeti, hogy: »Az én igám terhes, de gyönyörűség«. Mostanában felkapott eszme a »self made man«. Ha valakire lehet e szép jelzöt alkalmazni az unitárius papok között, Ürmösi Kálmánra bizonyosan lehet, bár ő az idegen szavakat nem használja.

Szép, munkás életét 3 egyházközségnek áldozta eddig u. m. a tarcsafalvi, siménfalvi és a szentgericzei egyházközségeknek. Tarcsafalva abban az időben, mikor ő volt papja s mikor még ábrándozni sem lehetett arról, hogy valaha olyan legyen, mint bármelyik egyházközség, nagyon szegény egyházközség volt. Bizony alig jutott több a papi családnak naponként 1 koronánál. De Ürmösi nem csüggedett, mert ő olyan jellem, hogy a mit elvállal egyszer, azt végre is hajtja s nincs a világnak olyan hatalma, mely meggyőződésétől el tudná tántorítani. Ő maga mondta nem egyszer, hogy arány-

lag e szegény egyházközségben dolgozott a legtöbbet, lévén ő olyan, mint a pálmafa, mely a teher alatt nő. Innen Siménfalvára ment papnak a hivek egyhangú választása folytán. Jövedelme emelkedett, de emelkedett a családi gond is s nőtt a kiadás is. Itt volt közszeretetben, nagy tiszteletben 4 évig a honnan megint a hivek egyhangú választása folytán a szentgericzei egyházközségbe jött s két év múlva — ha Isten is ugy

akarja — meg fogjuk ünnepelni itt 25 éves papságát. Milyen emléket hagyott hátra a két egyházköztségben, elég, ha azt mondom, hogy pap jobbat, szebbet nem hagyhat. Egy mintaszerű pontos pap ő s annyira pap, hogy sokszor mondta, hogyha ma kellene pályát választania, megint csak pap lenne.

A ki tökéletesen nem ismeri, hidegnek, zárkózottnak találja, de ennek oka csak nagy pontossága, lelkiismeretessége, szigoru takarékosága, melyeket azonnal észre lehet venni, ha papi telkén vagy papi házában megjelenünk. A szentgericzei egyházköztség gazdag egyházközség. Nagy lelkiismeretességének, szigoru pontosságának s tevékenységének köszönhető, mert lehet egyébben még engedni is tud, ha kényszerítik, de mikor az egyházközség érdekéről van szó, rettenthetlen bátorsággal szól: »Barátom Pál is, barátom Péter is, de legjobb barátom az igazság!«

Mindamellet, hogy nagy családja van, gyermekeit mind tiszteességesen fölnevelte, szükös papi jövedelméből s ma-holnap szárnyukra is bocsátja, de az adósságcsinálást nem ismeri, váltót még nem irt alá.

A terhes munka mellett a szellemi munkára is volt ideje, mert akarta, hogy legyen. A Ker. Magvetőben igen sok munkája jelent meg, az Unitárius Szószékben, Unitárius Közlönyben s külön kiadványokban még több. Maga mondja, hogy ha az adósságcsinálástól nem irtóznék, 2 kötet könyvet is ki tudna adni.

Beszédei valódiak, eredetiek, s valódi magyarok. Inspiratiót, aspiratiót, annálkevésbbé más idegen szót beszédeiben találni nem lehet. A tárgyat egészen felöleli s nem csapong ide és oda, hanem szövegszerű végig. Kifejezései tiszták, érthető mint a kétszer kettő s a homályosság távol van. Hasonlatai: szépek, találók. Képei az életből vannak véve s korszerűek. Nem idegenkedik a bölcsészettől, ámbár a homályosságot s azt a beszédet vagy értekezést, mit kétszer kell elolvasnia, hogy megértsen, lelkéből gyűlöli, pedig nagy matephisikai tehetséggel van megáldva. (Még a mathephisika szót sem szereti s azért bocsánatot kérek tőle.) A törülmetszett magyarságnak példányképe s föl tud emelkedni, ha nem használ is inspiratiót és aspiratiót a magasztos gondolatok világába.

Családi szentélyébe nem avatkozom, említés nélkül azonban nem hagyhatom azt, hogy a feleségem nekem s nagyon sok asz-

szony a férjének többször említették: »miért nem tudnak olyan jó férjek lenni, mint Ürmösi Kálmán!«

Nézetem szerint szeretett Közlönyünkben előbb kellett volna őt ismertetni, mert a D. F. E.-ben a vidéki papok között senki többet nem munkálkodott, mint ő.

Fazakas Lajos.

Ünnepre vártunk, s ime megjött! A D. F. E. husz éves fennállásának ünnepét találtuk legméltóbbnak az Egylet és az Unitárius Közlöny ez erős oszlópához. Ha mindenki olyan teljes lélekből dolgozott volna, mint Ürmösi Kálmán, most minden unitárius ügy legalább kétszer jobban állana!

Éltesse Isten sokáig!

Szerk.

Az állam és egyház.

Az állam és egyház közötti viszonyra csak nemrégiben érdekes világot vetett az az értekezés, melyet a népoktatás reformja tárgyában a vall. és közokt. Minister összehívott. Láttuk az állam részéről azon dicséretes szándékot, hogy a kor kívánalmainak megfelelő közoktatást akar, tudva azt, hogy ez nemzeti kérdés... Láttuk viszont, hogy főképp a nemzetiségi egyházak, mint tiltakoztak a nemzeti iskoláztatás ellen. Mivel a dolog természete már magában véve olyan, hogy kétféle nézetüekre bont, — államosító törekvések pártolóira és ellenzőire — mondjuk meg nyilván, mi indít minket s mi indíthatja a szabadelvű keresztény papságot feltétlenül pártolni az állam e téren elfoglalt álláspontját?

Erre indítja egyesegyedül az, hogy az állam és egyház együttesen és egyetértve állanak jó és helyes alapon!... Hogy néha az egyház mint hatalom — birói széket ült az államban; a politikai szabadsággal ellentétben is érvényesíté erejét, kardot forgatott, vérpadra huzzott vagy a gályarabságig üldözött, — nem bizonyít többet, hanem legfőlebb annyit, hogy voltak korok, melyben azt hitték, hogy egyedül csak ez vagy az az egyház üdvözít, a többi pedig poklokra szállit... De gondoljuk csak úgy az egyházat, a mint van, hogy az a Krisztus igaz híveinek egyesülete, sem több, sem kevesebb; — ne ügyeljünk azokra, hogy mivé fejlődött a hagyomány egyháza a 4-ik évszázad óta, — hogy a katakombák egyszerű testvéri gondolata mivé lett Nagy Konstantin római császár idejétől; hogy a hatalmas VII. Gergelytől III. Incze pápáig miként birta a világot; — legyen csak bennünk szabadelvű, előítéletektől ment, tekintélynek fölöttébb nem hódoló a ker. szellem, mely Channinggel így

szól: „az, a mit az egyház tehet értünk, semmisem ahhoz képest, a mit mi magunkért tehetünk,“ hagyjuk el azt az egykori tulzó egyháziaskodást, mely kisért Jeruzsálem óta: ugy az Egyház erőssége, oszlopa és bástyája az államoknak, s viszont legigazabb hazafiak, a kik megbecsülik és szeretik a maguk Egyházukat . . .

Haza vallás nélkül s vallás haza nélkül — képtelen fogalmak, melyek kizárják egymást. Világos dolog. Mert melyek azok az okok, melyek vallás nélkül is kötnek hazámhoz? . . . *Az önszeretet.* Szeretem magamat; tehát hazámat is, mert ha ez boldogtalan, ugy magam sem lehetek boldog. *A természeti ösztön,* melylyel oda vagyok fűzve véreimhez, földiemhez, barátaimhoz, születésem földjéhez, hajlékához, vagyonomhoz, melyek hazámban vannak. Továbbá azok a *javak,* melyekben részesülök abban a hazában, melyben Isten élnem engedi.

Amde ezek az okok állandóvá még nem teszik a hazafiságot. Mert hátha hazánkban nem jutalmazák érdemünket; hátha abban üldöztetésnek vagyunk kitéve; hátha nem terem földje, nincs aranya, ezüstje, sója, kenyere; hátha javainkat elvesztjük, midőn hazánkra a zsarnok kimondja a »*vesszen*« t; hátha véreink nincsenek többé; akkor mi lesz az ösztön, a szenvedély, mi az erő, a kötelék, mi hazánk szeretetére leköt és odaparancsol? . . . A mely ok minden időre és állapotra, minden hiv embert elválatatlanul hazánk hantjához fűz: ez a *kötelesség,* mely Isten magasztos parancsa, — s ezt a vallás prédikálja! . . .

S viszont haza nélkül nem lehet-vallás sem, azaz állam nélkül nincs egyház sem a földön. Két főtörvénye van az önkormányzatu egyháznak. Az egyik a *szeretet* törvénye! . . .

Ugyde a szeretet munkáinak gyakorlására hol van inkább alkalom, a szeretet életéért hol van kívánatosabb talaj, mint ott, hol engemet emberbaráttal egy lakóhely, egy ország, egy kormányzás módja, egyféle törvények, egy vér, egy érdek a közjóban, egy tudata az *emberségnek* — összekötöttek? . . . Hiszen a ki azt akarta, hogy szeressem felebarátomat, bizonynyal nem akarta azt, hogy ne szeressem azon körben, hol élnem, halnom kell! . . . Nem, mert ez annyi volna, mint az, hogy a szeretet ne a maga körében és hajlékában, — a fa ne a maga ágain és földjében teremjen gyümölcsöket . . . Miből önként következik, hogy a ki kötelességemmé tette a szeretetet, az kötelességemmé tette a haza szeretetét is; mert „*a haza még ha az Isten országa területévé válik is, akkor is haza marad*“.

Második főtörvénye az egyháznak: az *igazság* törvénye.

A társas élet az érdekek csoportosítása, a jogok kölcsönös védelme, a nyomor és szenvedés sebhelyeinek enyhítése, a ter-

hek közös viselése, eszmék, érzelmek kicserélése, az „erők egyesítése és fokozása“ által — a megélhetés szempontjából — az embernek épp oly szükséges, mint a mindennapi kenyér. Okosság, saját jóllétének reménye írta elő, hogy társas életet éljen. Viszont a társas élet szükségessége parancskép rötta reá, hogy az ember a maga szabadságát korlátozza. Törvény kellett, hogy ez örökjék legnagyobb létérdeke: szabadsága fölött. S ebből természetyszerűleg származott és származik az igazságnak kötelessége, a törvény-, az alkotmányérzület és tisztelet, hogy *adjuk meg mindeneknek, a mivel tartozunk, a kinek félelemmel: a félelmet; a kinek tisztelettel: a tiszteletet . . .* Más szóval, származott az örök kapocs: *szabad állam és szabad egyház* között — az igazság törvénye.

Az ágazati igazságok közt tehát lenni kell egy középutnak, melyen rajta áll Jézus egyháza is. Lenni kell életmódnak, mely a nélkül, hogy sértené a hatalmi köröket, erkölcsi tartalmánál fogva — élőttiltakozást képez minden túlzó gyámkodás ellen! Lenni kell iránynak, mely oda vezet, hol nincs többé *állam az államban*, sem szakadás a nemzeti élet fényes pontján. Ez irány, ez életmód, a középut állam és egyház között — a *közmívelődés!* . . .

A hazafiság vallásában, a keresztény patriotizmusban ne legyen többé dogma, mely az erkölcsi erők érvényesülését megtilthatná. Viszont az egyházaknak a kultúra, az állam ez erős támasztéka legyen az a szent hely, hol levetik magukról az idegenkedés saruját. Ne zárja be az állam az egyház előtt az érvényesülés kapuit! . . . De viszont, a mikor nemzeti életének nagy kérdése forog kockán, nemzetiségi vagy más egyházak szívós ellenállásával szemben, — akkor kérjé meg azoktól a szervezetektől, ki adá és miért a hatalmat kezetekbe, melylyel most ellenem harczoltok? . . .

Böloni Vilmos,
sepsikőröspataki lelkész.

Videant consules.

E mondás magyar jelentésével végeztem multkori visszaemlékezésemet. S csakugyan mintha látták volna lelki szemekkel a „Nézzünk a tükörbe“ írója és egy másik hivatott, midőn kéziratom még a szerkesztői fiókban volt. A közös megfigyelés és egybehangzó észrevételek azt bizonyítják, hogy a baj tényleg megvan s nem valami csalódással vagy tévedéssel állunk szemben.

A közelmultban beszéltem egy hivatottal, a ki szép öszszegü évi illetményéről tett említést. Arra a kérdésre, hogy

viszonzásul mit ad hiveinek ezért a jövedelemért, elég őszinte volt mosolyogva azt felelni, hogy vasárnaponkint elmond *ezért* egy prédikációt, azt néhányan meghallgatják, a többieket pedig nem igen látja, el lévén azok is, ő is foglalva üzleti, mezőgazdasági dolgokkal úgy, hogy ő minden egyéb inkább, mint pap. — Nem tettem megjegyzést erre a nyilatkozatra, de magamban felsóhajtottam: vajha minél kevesebb unitárius pap mondhatná el magáról ezt az önbírálatot! Bár egy se tehetné.

De valóban csak az nem mondhatja el magáról, a ki nemes feladatának, hivatásának él; a ki a reábizottak lelki javát munkálja; a ki a tudást és ismeretet környezetében odaadással terjeszti; a ki a közjólét előmozdításához hozzájárul. Pedig nem kell ehhez nagy vagyon, gazdagság, sem kiváló szellemi erő, hanem csak jó lélek, emberszeretet, kötelességérzet. Ezek azok, a melyeknek gyakorlása a szószékről szüntelen hangzik, de nem egyszer csak *zengő érczből, pengő czimbalomból* eredve.

A hercegprimási székhelyről ez idénig minden évben eljött dr. Prohászka Ottokár papnöveldei spirituálista — jelenleg az ágazatos hittan rendes tanára a budapesti egyetemen — a fővárosba, s ott több napon át a királyi várkapornában vagy az egyetemi templomban sorozatos előadást — konferenciát — tartott a hit, az erkölcs, a vallás, a bölcelet, a népelet, a közgazdaság köréből, azok viszonyáról, irányáról, állapotáról. És minő látogatottság, mekkora érdekelttség mellett! A ki a 6 órakerkezdő konferenciára legalább félórával előbb nem jelent meg egy szűk ülő- vagy állóhelyet biztosítva magának, az örvendett, ha az előcsarnokban hallhatott valamit az előadásból.

Divatos, de nem célhoz vezető mindenben a külföldet utánozni. Nem szabad feledni, hogy más és más az éghajlat, az életmód, a foglalkozás, a világnézet, a néphajlam és jellem a különböző országokban és emiatt az egyes intézmények átültetése is — mint akár egy növényé — csak nagy ritkán jár sikerrel. Földünknek, népünknek saját jellege, viszonyai vannak, melyeket nem lehet — nem is szükséges — megváltoztatni, de szem előtt kell tartani valamely cél megjelölésének s a valószínű módzatainak megállapításánál. — Sőt ne várjuk az úttörést a hazai testvérfelekezetektől se és ne tartsuk kötelességnek az általuk taposott ösvényen indulni, járni, hanem vezessen minket a korral haladni leginkább tudó unitárius szellem és szabadelvűség.

Mégis, ha a mindenben gazdag és hatalmas katolikus egyház helyesnek, hasznosnak látta, hogy egy szónoka Esztergomból időnkint Budapestre jöjjön és itt vallás- és nemzetiségi különbség nélküli közönség előtt előadásokat tartson: mennyi-

vel szükségesebb, üdvösebb volna, hogy papjaink — bár egyházkörönként — legalább vasárnapokon, egymást folyton felváltva, más-más egyházközségben tartanának nemcsak szentbeszédeket, hanem a templomban avagy egyéb alkalmas helyen olyan előadásokat, melyek az értelem fejlesztésére, a tudás terjesztésére, az erkölcs nemesítésére irányozvák és hatnak. Hiszen ismert dolog, hogy ha nem unja is meg a hallgató évről-évre ugyanazt a szónokot vagy előadót, de közönségessé, mindennaposá válik előtte s ez a hatás rövására lesz. Egyfelől a hallgatóságra nézve az ujság ingerével kell fölfrissíteni minden előadást; másfelől a papok közt a versenynek bizonyos nemét kelteni ez által. Az ilyen ujságnak és versenynek ugy subjektív, mint objektív jó eredménye elmaradhatlan. Járjanak az apostolok most is faluról-falura, *tanítsanak alkalmas és alkalmatlan időben mindeneket, a kik éheznek és szomjuhózzák az igazságot*, a kik értelmüket fejleszteni, ismeretüket gyarapítani óhajtják. A költséget egyik helységtől a másikig a jelenkori apostolok elviselhetik — az ügyért, mert gazdag jutalmat vesznek az eredményben. Mutassák meg, hogy felfogják hivatásuk magasztosságát, hogy buzgóságuk és ügyszeretetük határtalan s hogy ők vannak a népért és nem megfordítva. Kapcsolják össze az ideálist a réalissal. Lehetetlen, hogy a közönség ne érdeklődjék az ilyen dolgok iránt s ne fordítaná a tanultakat közvetve vagy közvetlenül jólléte előmozdítására. Lehetetlen, hogy ne volna jó hatása a társadalom, a népelet, a történelem, a közgazdaság, az alkotmány, a pénzügy, a közigazgatás stb. köréből vett népies tanításoknak. Ezeknek s hasonlók-nak tudására a mai korban — mondhatni — elkerülhetlen szükség van. Ezek nélkül az elől menő is csak vezetője a világtalannoknak. Ha a tudomány hatalom, akkor a tudatlanság gyengeség; az anyagi és szellemi szegénységnek pedig nyomában jár az erkölcsiség hanyatlása. És ez a legnagyobb szerencsétlenség.

Segítőtársakul a nemes munkához — legalább átmenetileg — megnyerhetők volnának a világi intelligens férfiak is. Hadd ismerné meg a nép, hogy ezek mindnyájan jóakarói, s nem azért élnek köztük, hogy botlásaikért büntessék, hogy terhüket, bajukat növeljék. Egyik tartana pl. az adóügyről, kihágásokról előadást, ismertetné a népet közelebbről érdeklő törvényeket, kormányrendeleteket, rendszabályokat; a másik győzné meg hallgatóit az alkohol mérges voltáról, oktatná a csecsemők ápolására, a baleseteknél első segélynyújtás módjára; a másik ismét a gyermeknevelést vagy gyümölcstermelést stb. venné tanítása tárgyául; a jogász szólna a szegényjogról, mely magában foglalja azt is, hogy igazolt szegényeknek pereit — a házasság felbontására irányulót is — a kamara által kijelölt ügyvéd telje-

sen költség és díj nélkül tartozik elvállalni, folytatni és lejártni. És így tovább — Határtalan változatosságban élhetnének a hivatottak feladatuknak. Sőt az arra alkalmas nők tanításai is haszonnal járnának, ha a falusi gazdasszonyoknak megmutatnák, hogy miként kell a terményeket gazdaságosan felhasználni, Isten minden adományát értékesíteni; hogyan lehet konzervet, ízet készíteni még a vadon termő eper, körte, alma, bodza, szeder. áfonya, csipkerózsa, som stb gyümölcsökből, hogy legyen mihez nyulni az év minden szakában, mint a szorgalmas méhnek. Csak a félvad népek nem gondolnak a holnappal, a halat, vadat bőség idején elvesztegetik s aztán nélkülöznek és koplalnak. Avagy tanítanak meg — időszerű is — a $\frac{2}{5}$ rész alma és $\frac{3}{5}$ rész liszt keverékéből az izletes, egészséges és tápláló kenyér sütési módját.

Csakis ilyen uton-módon fog kedvezőbbé válni a törvénytelen születések ama szégyenletes és sajnálatos perczentje, mely e Közlöny közelebbi számában is jelezve volt, — de nem állunk jobban a büntettek és vétségek miatt elítéltek arányszámaival sem. Ezeket a jelenségeket a jövő modern vallása feltűntetni egy nem bevett valláshoz tartozó férfiu pár évvel ezelőtt nekem. Akkor hirtelenében kétségbe vontam, tévedésnek mondtam, tagadtam állítását, de a statisztikai évkönyvekből meggyőződtem, hogy biz' az szomorú valóság, s a tényezők egybevetése után arról is, hogy a nagy százalékoknak oka valóban az unitárius hitet valló többségének szegénysége, s — ne tagadjuk, mert együtt jár vele, ikertestvérek — értelmi elmaradottsága. De megnyugtatónkra lehet az, hogy a többi hitfelekezetek arányszámai is — ha csupán csak azon 7—8 vármegye lakosságát vesszük alapul, hol az unitáriusok többsége lakik, — a Királyhágón inneni gazdagabb, jobb módban élő s mindenik más felekezethez tartozó jóval több lélekszám nélkül, — ugy az arány reánk nézve épen nem kedvezőtlen; mindazáltal elbizakodottságra — sajnos — nem jogosít fel.

Szeretnék e témáról többet mondani, de legyen elég most ennyi. Ha valakit az elmondottakkal — akarat nélkül — megbántottam volna, az ítéljen el, dobjon követ reám, de azt megelőzőleg még szót kérek, — hallgasson meg.

Dr. Pázsint.

Külföld.

Tuckton-Ház, Tchertkoff telep, 1904. IX/6.

Mélyen Tisztelt Szerkesztő Ur!

Vakációi járás kelésem s a Tolstoj szelleme ide hozott ez érdekes helyre, mely a maga nemében egyedül áll a világon s

— nem lehetetlen — késői korok történetirői fogják tisztelettel és lelkesedéssel emlegetni a nevét.

A tegnapi, vasárnap este Tchertkoff s néhányan a telepről a bornemouthi rendes heti vitatkozásra voltunk. E gyűlések az élet és társadalom, erkölcs és munka nevezetes kérdéseinek megvitatására vannak rendezve s egyszersmint felebarátias gyűlésezések is. Valami meglepő volt hallgatni, midőn a tárgytól kissé eltérve Tchertkoff a volt gazdag orosz arisztokrata, a javarészt munkásokból álló hallgatóságot arról igyekezett meggyőzni, hogy annak első sorban ők maguk az okai, ha a tőke a nyakukra ül. Miért nem ébresztik érzetét és tudatát egymásközt annak, hogy ők maguk dobják oda magukat gazdasági zsarnokaiknak, hogy citromként kifacsartassanak és hogy ez eljárás szinte oly hibás és erkölcstelen s keresztényellenes, mint elnyomóiké, mert ezzel megrontják nemcsak ők magukat, de őket is.

Ő maga nyíltan bevallja, hogy ideáit maga is csak törekszik megközelíteni, de valóságban élőködő és sok tekintetben kárhözvátó életet él.

S mindez nem pusztán szóbeszéd.

Látni kell ezt az életmódot!

A ki ide belép, az külsőleg semmiről sem ismerheti föl, ki az első vagy ki az utolsó a háznál. Az étkezés a legérdekesebb s a legjellemzőbb. A kitűzött időben a közös ebédlőben gyűl össze az egész háznépe, úgy 15—16 személy. Az asztal fehér viaszkos vászonnal van borítva, abrosz, törölő nincs. Edények s evőeszközök az asztal közepére vannak hányva. Vesz mindenki székét s eszközöket és ül a hová éri: titkár, kocsis, szolgáló, a kis Tchertkoff, a kertész, az idős Tchertkoff, a munkások össze-vissza anélkül, hogy valaha valakinek eszébe jutna különbséget tenni méltóság, állás vagy akár bölcsesség, sőt nem szerint is: *itt mindenki egyenlő. Kiszolgálás nincs!*

Mindenki maga gondoskodik magáról. Az ételek nagy lába sokban s fazakakban az asztalon párolognak szerteszét: mindenki olyan sorrendben és mennyiségben veszi őket és úgy keveri egyiket a másikkal, a mint gusztusa és étvágya hozza. S ha jóllakott összeszedi edényeit s viszi a mosóba. Az edénytörlés rendre jár.

Régebben Tchertkoffné is itt szokott étkezni, de egy pár év óta annyira gyöngye, valami gyomorbeteg miatt, hogy a szobájából is csak ritkán mozdul ki, ezért azóta nem vehet részt e kommuniumban, mit pedig azelőtt nagyon élvezett.

És csakugyan e körnek van valami varázsa, mi egy felsőbb rendű öröm állandó forrása. Nincs itt a világon semmi cím, semmi formalitás és mégis oly könnyen, oly megüsztelve, oly megnyerő és kellemes bánásmódban találja magát az ember, hogy ahhoz

képest a közönséges, szokásos udvariaskodás - és konvenczió színté sértés.

Van itt egy személy, annak az arczáról meg a beszédmódról a legnyersebb boldog természet rí ki és még ez a személy is vidám, derült s legtöbbször mosoly enyhíti szurós vonásait.

És e telep az első komoly és számottevő kísérlet a Tolsztojevneinek gyakorlatba vételére.

Én megbecsülhetlennek tartom az itt töltött időt.

Kiváló tisztelettel
György János.

Hálaadó Istentisztelet a Homoród-fürdőn.

A Homoród-fürdőn augusztus 21-én magasztos és lélekemelő aratási hálaünnep volt, hol Pálffy Ferencz lókodi lelkész és Szabó Mózes homoródszentpáli énekvezér tanító végezték az istentisztelet.

A vidéknek mintegy 15--20 községéből nagy számmal és felekezeti különbség nélkül jött oda a nép, hálaünnepet szentelni.

A szabad természet ölében, hol a madarak dalolása, a patakok locsogása, a szellő susogása az Isten gondviselésére és mindenhatóságára emlékeztetnek, hol a magas hegyek ormai s az azokon egyenesen égnek nyuló fenyvesek, mintha mind égre mutatnának s közelebb emelnék a buzgó lelkeket azoknak adójához, a jóságos Istenhez, önként jut eszünkbe Jézusnak eme mondása: »Isten nem lakozik kézzel csinált templomokban«.

Ily érzések és gondolatok között kezdődött meg délelőtt 10 órakor a hálaadó istentisztelet, Istennek legfelségesebb templomában: a szabad természetben, mit a hiveknek minden időben alkalmas éneke: »A Sionnak hegyén Ur Isten« nyitott meg. Mintha látszott volna arcaikon, hogy emelkednek lélekben dicséretet adni és hitükről fogadást tenni, az egy igaz Istennek. Ennek hatása alatt nyitotta ajkait imára Pálffy Ferencz és tartotta meg beszédét azon igék alapján, melyek a 116. Zsoltár 17-ik versében így vannak megírva: »Te neked áldozok hálaadásnak áldozatjával és az Urnak nevét segítségül hívom«.

Nagy közönség győződött meg Pálffy Ferencz szónoki tehetőségéről és teljesülni láthatta azon mondást: »Égjen a szónok, ki gyujtani akar!« mert ő égett, de gyujtott is. Beszéde I-ső részének lényege az volt, hogy: »Hálaadásnak áldozatjával áldozunk a jelen évi aratásnak áldásaiért«. Il ik részének pedig ez: »Az Urnak nevét hívjuk segítségül ezutáni áldásaiért és segítségéért«, megemlítvén itt a mindnyájunk által annyira érezett idej szárazságot és terméketlenséget is, mire hallgatóinak szemei könnyekkel teltek meg, de majd a fájdalom keserű könnyeit a hit és reménység sugarai váltották fel, midőn eképp vigasztalta őket a szentírás szavaival:

»Ne legyetek kicsinyhitűek!« »Az Isten, ki gondoskodik az égnek madarairól s oly szépen felöltözteti a természet templomát ti rólatok sem feledkezik meg, kik előtte sokkal kedvesebbek vagytok.«

A lókodiak bizonyosan még nagyobb szeretettel és tisztelettel fognak ragaszkodni lelkészükhöz, kinek szónoki tehetségéről nemcsak Lókod kevés számu lakója, hanem ez alkalommal nagyszámu közönség győződött meg.

Homoródszentpál, 1904. augusztus 23.

Pálffy Ákos,
okl. tanítójelölt.

Ünnep Polgárdiban.

A Duna-Tiszamenti egyházkör f. é. augusztus 28-án Polgárdiban tartotta meg ez évi közgyűlését a hivek feltűnő nagy érdeklődése mellett. Az egyházkör minden anya- és leány-egyház községe képviseltette magát 2—3 képviselővel, a mi a magyarországi unitáriusok hitbuzgóságáról tesz tanúságot

A gyűlést a zsufolásig megtelt templomban d. e. 7 órakor nyitotta meg Faluvégi Áron, mint helyettes világi elnök, temperamentumos és nagy tetszéssel fogadott beszéddel. Megnyitó beszédjében vázolta a nap fontosságát és jelentőségét, ami abban áll, hogy hasonló gyűlést az unitáriusok Magyarország Dunán tuli részében csak 300 év előtt tartottak. Rámutatott arra, hogy az unitáriusok, mint keresztény felekezet, tisztán a Jézus utmutatását követik ma is, amennyiben csak az egy örök Istent tartják imádandónak. Egyetértésre és felebaráti szeretetre intette a hiveket, mert csak így lehetünk Jézusnak, a mi nagy messterünknek méltó követői.

A gyűlést $\frac{1}{2}$ 11 órakor megkellett szakítani az istentisztelet végett. Most a jeles készültségü Balázs András hmvásárhelyi lelkész lépett a szószékre s lélekemelő imája után Máté evang. V. 13., 14. alapján a valódi kereszténység lényegét fejtegette meggyőző érveléssel és az életből merített példákkal

Istentisztelet után $\frac{1}{2}$ 12 órakor újból folytatták és befejezték a tanácskozást, melynek, mint egyházi elnök, Józan Miklós budapesti esperes-lelkész volt előadója, irányítója, lelke és vezére.

A gyűlés távirati uton üdvözölte a főtisztelendő püspök urat és a két főgondnokot.

A tanácskozás befejezése után közebed következett, melyen a hiveken kívül a község intelligenciája kivétel nélkül részt vett, a mi azt bizonyítja, hogy a felekezeti türelmetlenséget nem ismerik.

Ebéd alatt megindultak a szellemes pohárköszöntők és a társaság cigányzene mellett kedélyesen együtt töltötte az időt d. u 3 óráig, a midőn a vendégeket Berde Ferencz afia kivitte a szőlőhegyen levő pinczéjébe; a többiek pedig elszéledve készültek estére a „harang-alap“ javára tartott táncmulatságra.

A 8 órakor megkezdődött táncmulatság ismét összehozta az egész társaságot s folyt a táncz tűzzel, hévvel, magyaros jó kedvvel, melynek csak a hajnali órák vetettek véget.

Valódi ünnep volt ez Polgárdiban, melyről mindenki megelégedve és kellemes emlékekkel távozott.

Székely Góbé.

Ünnep Székelykeresztúrt.

Magasztos és lélekemelő ünnepély folyt le szeptember hó 4-én Székelykeresztúron, mely ünnepélynek egy igen nevezetes, s a székelyföldi unitáriusokra nézve igen örvendetes esemény volt a tárgya. A sok küzdelem s fáradtság, a mit az intézet vezetősége s az egész egyház is gymnasiumunk fejlesztésére annyi ideig mindhiába folytatott, ezen a napon végre elnyerte jutalmát: *megnyilt székelykeresztúri középiskolánkban a VI-ik osztály!* Ezen örömnepélyre utazott le szeretett *Püspökünk* is dr. *Nyiredy Géza* kolozsvári főgymn. tanár, a kollegium képviselője kíséretében. — Az ünnepély a templomban folyt le a következő sorrendben: A közének után *Lőrinczy István* helybeli lelkész mondott imát és egy tartalmas beszédet. Utána *Sándor János* igazgató ismertette nagyon szép, lelkes és szónokias beszédben a VI-ik osztály felállítása ügyében folytatott harczot, — melyben neki is, mint a »régi gárda« egyik tagjának nem kis érdeme van — megnyitja az új iskolai évet. — *Raffaj Domokos* keresztúrköri esperes megható szavakkal köszöntötte az ujszülöttet, a VI-ik osztályt. Utána főtisztelendő *Ferencz Fózsef* püspök ur üdvözölte az ünnepre összesereglett közönséget s örömét fejezte ki gymnasiumunk fejlődése fölött s miután a közönséget még főpásztori áldásában részesítette, az örömnepély véget ért. — Ünnepély után társas ebéd volt, hol igen sok szép pohárköszöntőt hallottunk.

Mi, a kik ezen örömnepélyen jelen voltunk, mindnyájan azon óhajással távoztunk, hogy láthassuk virágozni a megnagyobodott gymnasiumot, a székely unitáriusság eme féltett kincsét!

(rs.)

Az unitárius papok a leendő papokért.

Ez ideig jelentkeztek és adakoztak: 1. Kiss Sámuel 10 kor,* 2. Bölöni Vilmos 8 kor., 3. József Lajos. 4. Raffaj Domokos, 5. Vég Mihály, 6. Csifó Salamon, 7. Balázs András, 8. Lőrinczi István 4 kor., 9. Nagy János, 10. Fazakas Lajos 4 kor., 11. Demeter Dénes 4 kor., 12. Kádár Lázár, 13. Kelemen Árpád 4 kor., 14. Dr. Boros György 10 kor., 15. Szász András 4 kor., 16. Utó Lajos 4 kor., 17. Úrmösi József 4 kor., 18. Barabás István 4 kor., 19. Gálffy Zsigmond 4 kor., 20. Demeter Lőrincz 8 kor., 21. Sárosi József 4 kor., 22. Péter Sándor 8 kor., 23. Kiss Sándor 8 kor., 24. Halmágyi János 4 kor., 25. Antónia Mihály 4 kor., 26. Katona Ferencz 4 kor., 27. Kozma Dimén 4 kor., 28. Pethő Mózes 4 kor., 29. Deák Miklós 4 kor., 30. Bartók Endre 4 kor., 31. Székely Zsigmond 4 kor., 32. Pál Ferencz 8 kor., 33. Bíró Lajos, 34. Kovács Lajos 4 kor., 35. Úrmösi Károly 8 kor.

Az adakozások és jelentkezések még folyamatban vannak. Az újabb adakozók is lelkesedéssel nyilatkoznak és pártolják. Tehát van okom remélni, hogy lelkészeink találkozni fognak az Urnak ezen áldozati asztalánál. Értesítem, hogy legelőször is olyan szolgálatot fog teljesíteni szerény adományunk, a mi igazán jól esik a humánus érzésű szívnek.

Dr. Boros György.
dékán.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Bedő Dániel**, iskolánknak az 50-es években több éven át főnöke, ki a tanításban is s a tudásban is Brassainak tanítványa volt s azután az Erdélyi Múzeum, majd az Egyetem könyvtárának volt mintaszerűen pontos és lelkiismeretes tisztviselője, közelebről 4000 koronára összegeget adott alapítványul a konviktsnak. Mindenkit meghatott ez a váratlan adomány, mert tudva volt, hogy Bedő Dániel hivatala szűkös jövedelméből takaríthatta meg. Eddig is állandóan ott láttuk nevét a jótétevek között. Ime most a szegény tanulóknak elédelt ad. Áldja meg érette a jó Isten. Vajha, a kik élvezik, hasonló egyszerű és munkás életre serkennének.

— **Csegezy Mihály** kir. táblai bíró, a tordai kir. törvényszéknek hosszú idő óta nagyrabecsult és szeretett elnöke nyugalomba vonult. Az igazságot kereső közönség sok év multával is emlegetni fogja a kedves jó bírót, a ki a feleket mindig a legszívesebb előzékenységgel, az ügyeket a legnagyobb részrehajlatlansággal ítélte. Egyházunknak egyik vezető

férfia lévén ezentul többször fogjuk látni közügyeink vezetésében. Élvezze a nyugalmat minél hosszabb ideig.

— **Kozma Ferencz kir. tanácsost** az Eötvös-alap közgyűlése megválasztotta a „Tanítók Hunyadi-Háza“ gondnokává, minék következtében K. F. a tanfelügyelőségről lemondott. Sajnáljuk a tanfelügyelőt, mert a kolozs megyei nehéz kerület rendkívül tapintatos és közszeretében álló tönke volt, ki alatt a tanítók közszelleme kitűnő volt, a tanítás szépen haladott, de örvendünk, hogy a Tanítók Háza ilyen széleslátású tanügyi férfit, ilyen kitűnő paedagogust s ilyen páratlan pszichológust nyert, mert itt, a felnőtt ifjuság irányításában olyan szellemi vezér tud lenni Kozma, a milyenre éppen szükség van. Hisszük, hogy egyetemi ifjaink méltányolni fogják azt a nagy tőkét, a melylyel gondnokuk rendelkezik, kit az Isten éltesen sokáig a szép intézmény élén.

— **Boér Gergely ének- és zenetanár**, ki 32 éven át tüzelte, tanította és irányította az erdélyrészi tanítószágot az éneklés és zenélés művészetében, a f. tanév kezdetével megvált tisztjétől, a

* A kiknek a neve után az összeg ki van írva, azok már fizettek egész vagy fél segélyt.

melyet ritka buzgalommal teljesített. A vallás és közokt. miniszter „köszönetét és méltányol. elismerését fejezi ki lelkesedéssel és buzgón teljesített szolgálataiért.“ A Család és Iskola mint erre legilletékesebb tanügyi szaklap így nyilatkozik: „Boér Gergelyt több száza menő tanítványainak őszinte szeretete és hálája kíséri a jól megérdemelt nyugalomba. Megszerezte azt példaadásával, kedves modorával s azzal a ritka, szép eredménynyel, melyet az ének- és zenetanításban elért.“ Mi is kívádjuk, hogy a megérdemelt nyugalmat sokáig élvezze!

Bedő Dániel. A kolozsvári egyetemen h. könyvtárnok, a kolozsvári kollégiumban húzamos ideig tanító, az áldozatkész, jó unitárius szívű Bedő Dániel elhunyt szeptember 21-én Kolozsvárt. Egy pár nappal elébb megnyilatkozott áldozatkész szíve. 4000 koronát küldött be egy szegény tanuló konviktusi segélyére. Még mielőtt megköszönhette volna az intézet, Bedő Dániel csöndesen lepihent ágyára és örökre elaludott minden fájdalom és szenvedés nélkül 85 éves korában. Temetésén jelen volt az unitárius kollégium és a rokonság. Péterfi Dénes mondott koporsója fölé szép imát és beszédet. Egykori tanítványai Nagy Lajos, Molnár Sándor és Ferencz József püspök hálával gondoltak vissza jeles egykori tanítójukra. Nyugodjék csendesen!

— **Gyászhir.** Szomorú, leverő hirt kaptunk Tarcsafalváról: Úrmösi Sándor tarcsafalvi unitárius pap neje, Balogh Lujza, életének 36, házasságának 7. évében 5 napi szenvedés után f. hó 5-én meghalt. Négy apró gyermek maradt árván, édes anyja nélkül! Ki lesz gyámoluk, támaszuk? Lehetetlen mélyen el nem szomorodnunk, ha e négy árva sorsára gondolunk, a kik nem fogják érezni többé az édes anyja csókját, meleg ölelését, féltő gondozását!

— **AZ unitarizmus jövőjéért** szeret áldozni sok olyan ember, a ki nem nevezi magát unitáriusnak. Ezek között sokszor látjuk a Péterffy Zsigmond ny. vasutigazgató ur nevét. Közelebbről azzal tüntette ki az unitáriusokat, hogy a papnevelő intézet

megnyitó ünnepélyén részt vett. Ugyanakkor a dékánnak azt az örmét szerezte, hogy 10 koronát a székyudvarhelyi, 10 koronát a sepi-szentgyörgyi templomok építésére átadott. A pénz az illetékes lelkész uraknak elküldetett s nevelni fogja az alapokat. Vajha az a lélek is szertejárna a téreken és völgyeken, a mely a megismert igazság diadaláért ily készséggel áldoz. Isten éltesse a nemes szívű adakozót

— **20 éves osztály találkozó.** Az 1884. évben az unitárius főiskolában érettségit tett osztálytársak f. évi október 30-án tartják husz éves találkozójukat.

— **Boros Sándor síremléke.** Az unitárius kollégium igazgatósága mult iskolai évi határozata, hogy néhai Boros Sándor igazgatónak síremlékét állítanak a megvalósulás felé közeledik. A barátok, tisztelők és tanítványok adománya 420 koronát tesz ki. Az emlék, melyet Reimann Károly kőfaragó-mester a kegyeletes czéla való tekintettel igen méltányos árban állít föl, 2.25 m. magas gránit. A síremlék október hó 9-én d. e. 11 órakor avatják fel, mely alkalomra a néhai jóbarátait, tisztelőit és volt tanítványait ez uton hívja meg az igazgatóság. Az avató ünnepélyen beszédet mond dr. Gál Kelemen kollégiumi igazgató és énekdarabokat ad elé az ifjusági dalkör.

— **Egyházi énekek gyűjteménye** c. könyv csak Pálfi Márton kollégiumi könyvtárnoknál kapható példányonként 2 koronáért.

— **Angol látogatók Kolozsvárt.** Uj-ból többen jöttek át hazánkba az angol unitáriusok közül Shrublose ur vezetése alatt. Egy kis csapat: 4 nő és 2 férfi eljött Kolozsvárig. Egy pár régi ismerős, a többi új. Kolozsvárt időzésük alatt Fangh Erzsébet, lapunk szerkesztője és Kovács János tanár vezényelék Jól találták magukat, megszerették városunkat, s különösen kollégiumunk nagyon tetszett.

— **A hittani intézet megnyitása** szept. 10-én történt a tanári kar és vendégek jelenlétében. Énekeltek a papnövekekara, imát Gálfi András III. éves, megnyitó beszédet Ferencz József püspök ur mondott, dr. Boros György dé-

kán értekezett „Helyzetünk és jövőnk a theologia körében“ cz. alatt. Az előadások megkezdődtek 25 papnövendékkal, a kik úgy látszik, mindannyian komoly elszántsággal léptek e pályára.

— **Vigyázzanak az őrszemek.** La-punknak ezt a jelszavát csak azért nem ismétljük minden számban, ne-hogy megszokják a kiket illet. De hát kiket illet? A papokat minden bi-zonynyal, de másokat is s mindenkit, mert hát az ilyen kis egyházban mindenki őrszem kell legyen. Ezuttal egy komoly veszedelemre irányítjuk a figyelmet. A tanítóképzőkben há-

romszor-négyszer annyi unitárius ifju tanul, mint a hányat unitárius fele-kezeti vagy állami iskolában el lehetne helyezni. A következés: vallást változ-tatnak, hogy állást kapjanak, mert hát sem a ref, sem a kath. feleke-zeti iskolákban nem alkalmaznak uni-tárius vallásut. Az a furcsaság is elő-fordult már, hogy tornatanítótól meg-kivánták, hogy vallást változtasson. De az is megtörtént és történik, hogy az unitáriusok rendes minőségben alkalmaznak nem unitárius vallásu egyéneket. Jól vannak e így a dolgok?

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Egy kedves reclamatio.

Napok mulnak, mulnak hetek,
S nem jön kiért egy epedek.
Kinek oly sok *jóm* köszönöm,
Hol késik az én „*Köszönyöm?*“
Késő ősznek ködlő árnya,
Készti lelkem borongásra.
Pásztortüzem itt és távol:
Éjjelében jöjj — világolj.
Jövel, jövel kis portéka
Vár read egy — *Füszpöta* M. F. S.

A Nők Világa érdekeben Raffaj Irma k. a. által tett fölhivásnak már kezd mutatkozni az eredménye. Ürmösi Károlyné H. Jánostalváról beküldött két csinosan festett virágvázát, Ny.-Gálfalváról: *Gál* Károlina és *Gál* Juliska szép selyemhímzésű tálcakendőt, *Boros* Ella egy kedves arczképetet (üveg-festés), *Boros* Irén tálcakendőt (szép kézimunka). *Fangh* Erzsébet k. a. utján festményt ígért Angliából Miss Minus, értékes tárgyat Miss Corbett. — Tudomásunk van arról, hogy nőink közül többben hozzáfogtak a munkához, tehát remélhető, hogy ismét szép nyeresénytárgyak kerülnek össze a Nők Világa javára.

A t. egyleti tagok és előfizetők szte-vekbejenek tartozásaikat azonnal bekülden-i, különben p o s t a m e g b i z á s utján fogjuk terhelni, a mit szeretnénk elkerülni.

Az egylet pénztárába f. évi június 23-tól szept. 23 ig rendes tagsági díjat fizettek: Gábor Albertné Martonos

904-re, Péter János Héjjasfalva 903-ra, Utó Dániel Kálnok 904-re, Nagy Ele-mér Turcsiscse 904-re, Csegezy Pál N-Szeben 903—904-re, Nyirő Gézőné Arad 904—903-ra, Fekete Domokos Pipe 98 902-re, Kanyaró Pál Boba 904-re, Miss Minns Wight sziget 904-re, Pálffy Endre S.Szentgyörgy 904-re.

Előfizetési díjat fizettek: Orbok Lajos Héjjasfalva 904-re, Veress Jó-zsef Déva 904-re, Szőnyi Gáborné K.-Borsa 904-re, Ürmösi Kálmán Kör-möczbánya, Pálfi Károly Sz.-Udvar-hely, Kisgyörgy Sándor Naszód, Pé-terfi Lajos Páncsova, Özv. Nagy Ta-másné Vajdaszentiván 904-re

A Küüllőköri fiók egylet pénztárába fizettek: Unitár. egyházközség, Gvidó Béla Dicsőszentmártonon 904-re, Du-rugy András D.Szentmárton 902-re, Sándor Gergely M.Sáros, Gálfalvi Ist-ván Harangláb 904-re, Kiss Sámuel Széplak 902—903-ra, Biró Pál M.-Szt.-Benedek, Szabó Albert Szőkefalva 904-re, Nagy Béla Nagy Béláné B.-Szt.-Miklós 903-ra, Emke Dalkör, Székely Sámuel, Székely Márton, id. Székely György, id. Miklós Sámuel, József Dénes 904-re, Utó Lajos Dombó 903—904-re.

Az Udvarhellyökri fiók egylet pénz-tárába fizettek: Dr. Spányik József Darócz, ifj Barta Ferencz Városfalva, László Anna Abásfalva, Kiss Jenő, Kiss Jenóné H.-Szt.-Pál 904-re.